

2. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція / НАПН України. – Київ, 2012. – 25 с.
3. Богатеева, З.А. Аппликации по мотивам народного орнамента в детском саду / З.А. Богатеева. – М.: Просвещение, 1982. – 175 с.
4. Богомолова, М.И. Межнациональное воспитание детей: учеб. пособие / М.И. Богомолова, Л.М. Захарова. – М.: Флинта, 2011. – 176 с.
5. Ильинская, Е.А. Формирование толерантности у детей старшего дошкольного возраста средствами социально-культурной деятельности : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.05 / Е.А. Ильинская. – СПб., 2009. – 182 с.
6. Коломийченко, Л.В. Социальное воспитание детей в культурологической парадигме образования: монография / Л.В. Коломийченко. – Пермь, 2007. – 154 с.
7. Урунтаева, Г.А. Дошкольная психология [Текст] / Г.А. Урунтаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 336 с.

The article reveals the essence of the concept of inter-ethnic education, analyzes theoretical approaches to the problem of inter-ethnic education of children of preschool age, and based on a retrospective analysis, determines the current trends in pedagogical research within the framework of the identified problem.

Key words: tolerance, international education, transnational education, preschooler.

УДК 81'243:81.4:82-3(045)

Стільник Н.В.
студентка II курсу, спеціальність 012 Середня освіта
(англійська мова та зарубіжна література), ОКР "Магістр",
Мукачівський державний університет
Кравченко Т.М.
старший викладач,
Мукачівський державний університет

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕПРАВДИ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Питання мовних засобів вираження неправди та особливості їх перекладу у сучасній лінгвістиці набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з інтенсивним вивченням мови, прагматичних аспектів розмовного

мовлення, взаємовідношення мовця і адресата та посилення впливу на нього, мовних засобів посилення виразності мовлення. У цьому зв'язку, актуальність вибору теми зумовлена спрямованістю сучасної мовознавчої науки на дослідження мовних засобів вираження неправди в англійському діалогічному мовленні та перекладу їх на українську мову. Метою статті є дослідити мовні засоби вираження неправди в англійському діалогічному мовленні та особливість їх перекладу українською мовою. Дослідження теми статті здійснена на основі методів аналізу, порівняння та аргументування. У статті визначено засоби вираження неправди як об'єкт лінгвістики; досліджено когнітивно-дискурсивний підхід до виявлення неправди у діалогічному мовленні; з'ясовано особливості вираження неправди в англійських творах. У статті подано власне тлумачення неправди як когнітивно-комунікативного утворення. Практична значущість полягає у використанні результатів в курсах лексикології, теоретичної граматики англійської мови, загального, курсах за вибором із когнітивної семантики, комунікативної лінгвістики та лінгвістичного аналізу дискурсу, а також при укладанні навчальних посібників і підручників.

Ключові слова: неправда як когнітивно-комунікативне утворення, дискурсема неправди, поняттєва категорія неправди, дискурсивний переклад.

Сучасною лінгвістикою вивчення неправди здійснюється у двох напрямках, що розрізняються своїми об'єктами та методами. У межах першого напрямку розглядаються мовні одиниці на позначення неправди, які досліджуються методами структурної, референційної, логічної та когнітивної семантики. Важливим складником останньої є опис засобів вербалізації концепту НЕПРАВДА, спрямований на систематизацію мовних одиниць, що втілюють цей концепт, і висвітлення національно-культурної специфіки осмислення неправди носіями мови. Об'єктом досліджень представників другого напрямку є висловлення, що промовляються адресантом з метою ввести адресата в оману. До перекладу цих висловлень застосовується методологічний апарат теорії мовленнєвих актів; особливості інтерпретації їх змісту адресатом пояснюються в термінах постулатів спілкування; функції в організації діалогу виявляються за допомогою прийомів конwersаційного аналізу, а маніпулятивний потенціал розкривається методами дискурсивного аналізу.

Можливість розкрити особливості перекладу і мовленнєвої реалізації неправди в їх діалектичній єдності надає когнітивно-дискурсивна парадигма лінгвістичного знання, яка є східноєвропейською версією когнітивізму. Вона розширює межі когнітивної лінгвістики шляхом уведення до її системи координат нових вимірів, насамперед, семіотичних та дискурсивних. У цій

парадигмі неправда постає як новий тип об'єкта, а саме як когнітивно-комунікативне утворення, суть якого визначається смисловим ефектом “не вірю”, що є наслідком осмислення індивідом власного досвіду інтерпретації висловлення, конвенційний зміст котрого не узгоджується з наявною у нього інформацією про предмет розмови й комунікативну ситуацію, ознаками якої він вважає, насамперед, знання адресанта про справжній стан речей та його намір увести адресата в оману.

Актуальність вибору теми зумовлена спрямованістю сучасної мовознавчої науки на дослідження мовних засобів вираження неправди в англійському діалогічному мовленні та перекладу їх на українську мову. Відповідаючи інтегративним тенденціям розвитку мовознавства, когнітивно-дискурсивний підхід до вивчення лінгвальних аспектів неправди як когнітивно-комунікативного утворення уможливорює співвіднесення номінативного плану неправди з дискурсивним, її когнітивних аспектів з комунікативними, а суспільно значущих ознак з індивідуальними.

Метою статті є дослідити мовні засоби вираження неправди в англійському діалогічному мовленні та особливість їх перекладу українською мовою. Для досягнення мети необхідно було вирішити такі завдання:

- визначити засоби вираження неправди як об'єкт лінгвістики;
- дослідити когнітивно-дискурсивний підхід до виявлення неправди у діалогічному мовленні;
- з'ясувати особливості вираження неправди в англійських творах.

Об'єктом дослідження є аналіз мовних засобів вираження неправди в англійському діалогічному мовленні та особливість їх перекладу українською мовою.

Предметом дослідження виступають мовні засоби неправди в англійській мові та їх переклад на українську мову.

Упродовж тисячоліть гуманітарна думка прямувала шляхом рефлексивного освоєння неправди як раціонально влаштованого об'єкта. Така дослідницька настанова пояснюється тим, що до недавнього часу головною інтелектуальною силою у процесі пізнання світу людиною був раціоналізм класичного типу, провідною ознакою якого є фокусування на спільному, універсальному, спрямованість на виявлення стійких зв'язків між об'єктами й феноменами дійсності. Раціоналістичне пізнання спрямоване на здобуття об'єктивного знання про світ, виявлення законів, що діють незалежно від того, відомі вони людині чи ні. Це пояснює, чому гносеологічна фігура суб'єкта пізнання опиняється поза фокусом уваги дослідників, які керуються цією настановою.

У межах референційного підходу аналіз дієслів англійської мови зі значенням обману здійснений О.С. Токаревою. Автор доповнює вивчення семантичної значущості мовних одиниць розглядом того, яким чином їх значення вказує на світ, класифікуючи типи референтних ситуацій за такими критеріями: “умисність обману”, “спосіб обману” й “мета обману”. На цій основі моделюється структура знакової ситуації обману, тобто встановлюється набір семіологічно релевантних елементів, що її представляють [12].

Відома представниця символічного підходу А. Вежбицька [3;4], постулюючи існування глибоких семантичних структур – семантичних примітивів, наявність яких уможливорює розуміння і породження інших значень, – займає позицію, згідно з якою концептуалізацією є мовна організація інформації, що вже існує а priori. Значенням у її розумінні є “знання про те, що”, тобто мовна компетенція (competence). Іншими словами, згідно з підходом А. Вежбицької, ментальні репрезентації є одиницями відбиття світу в свідомості людини. Вони постають замість чогось у реальному чи вигаданому світі й тому заміщують це “щось” у розумових процесах [3].

Конекціоністи, на відміну від прихильників символічного підходу, трактують значення як “знання про те, як”, тобто як уживання мови (performance). Концептуалізацією у їхньому розумінні є мовна організація референтної ситуації у спільному міжособистісному світі комунікантів [5]. Відкидаючи як крайній об’єктивізм, так і радикальний ідеалізм, вони посідають об’єктивістську позицію у питанні про існування позамовного світу, що не залежить від сприйняття та розуміння суб’єкта, хоча його частина, ідеальний бік дійсності, існує лише з огляду на існування суб’єкта.

Конекціоністи, таким чином, відходять від багатовікової традиції репрезентаційного підходу до трактування значення. Зміст мовного знака у пропонованих ними моделях постає не як об’єкт, а як функція, подія зв’язку між різними й лише частково сумірними знаковими системами – ментальними репрезентаціями та мовними знаками, тобто як інформація, що конструюється в дискурсі.

Семантика ключової лексики на позначення неправди в англійській мові (lie – неправда) розглядається з позицій субсимвольного підходу в роботах Л. Коулмен і П. Кея та Е. Суїтзер. Ці науковці застосовують різні методи дослідження, але їх висновки збігаються в головному: актуальне значення слова lie демонструє значну варіативність, зумовлену контекстом: воно не є стійким і чітко визначеним, а, навпаки, постає як мінливе й дифузне [10].

Погляди А. Вежбицької [3; 4] та Е. Суїтзер не суперечать один одному, а взаємно доповнюються: ці дослідниці обговорюють різні плани номінацій неправди, віртуальний і актуальний, відповідно. У віртуальному знаку lie

закріплене стереотипне уявлення про неправду, яке є порівняно стабільним, тоді як у знаку актуальному відповідний смисл конструюється у процесі комунікативної взаємодії під впливом контекстних факторів, тобто є гнучким та мінливим.

Вивчення лінгвальних аспектів неправди з позицій когнітивно-дискурсивного підходу передбачає її визначення як об'єкта, залежного від умов спостереження. Це потребує застосування поняття, яке враховувало би, з одного боку, індивідуальний досвід людини, з іншого, колективне знання, цінності, норми настанови та, правила, що регулюють її поведінку як члена соціуму.

У когнітивній семантиці використовують термін “домен” (domain), що визначається як система концептів, співвіднесених таким чином, що для розуміння одного з них необхідно розуміти всю структуру, до якої він належить, або зв'язна царина концептуалізації, відносно якої може бути схарактеризована семантична одиниця. Знання про домен, на тлі котрого виокремлюється концепт, присутнє у мовному знаку як пресупозиція. Для системного подання цього знання використовуються такі моделі, як пропозиції, мережі, схеми, схемати, сценарії та скрипти [9].

Звертає на себе увагу той факт, що у сучасній англійській мові на статус імені концепту НЕПРАВДА можуть претендувати дві форми лексеми lie – LIE і LYING. Науковці, які здійснюють опис матеріалу дослідження на англійській мові, застосовують як першу, так і другу, наприклад: white lies; social lie; history of the lie; lies and truth; telling lies; Lies! Lies! Lies!; description of lies in speech act theory; On lying; Against lying; social perception of lying [15]. Діяльнісне розуміння природи концепту НЕПРАВДА підказує доцільність вибору безособової форми LYING як англомовного еквівалента його імені, а трактування концепту з позицій репрезентаційного підходу – іменника LIE. Іменна форма позначає “приклад події серед інших подій”, а герундіальна – “подію в її сутності”, що “одночасно здійснюється багатьма способами, а кожний учасник вихоплює в її сприйнятті якийсь відмінний від інших аспект здійснення всередині її мінливого теперішнього”.

У класифікаційному модусі концепт НЕПРАВДА забезпечує системне упорядкування відповідного фрагмента світу у свідомості суб'єкта. Класифікація (від лат. classis – розряд та facere – робити, розкладувати [16]) – це спосіб організації інформації з метою упорядкування певної множини, що розбивається на гетерономні стосовно один одного, але гомогенні всередині самих себе за якоюсь ознакою (чи ознаками) підмножини. Результатом класифікаційної діяльності людини є повсякденне поняття неправди.

Характерним різновидом контексту, в якому на перший план виходить класифікаційний модус концепту НЕПРАВДА, є словникова стаття. Розглянемо приклад такого контексту: «A lie is something that someone says which they know is untrue» [20].

У цій словниковій дефініції іменника lie (неправда), який вербалізує концепт НЕПРАВДА, експлікуються такі семантичні ознаки, як хибність повідомлюваної інформації (untrue – невірний), знання мовця про хибність змісту висловлення (know – знає), вербальний спосіб передачі повідомлення (says – каже). Зауважимо, що оскільки автори цього словника дотримуються широкого трактування неправди, з визначення вилучена ознака “нещирість мовця”. При зміні вектору розгляду “мовна форма → значення” на “значення → знання про світ”, ці семантичні ознаки слова lie постають як складники концепту НЕПРАВДА, сукупність яких визначає зміст його ядра – логічного поняття неправди. Іменник lie, що виконує функцію підмета, перебуває у відношеннях тотожності з іменною частиною (something – щось) складного присудка, який встановлює відношення тотожності між денотатом цього іменника та суттю, що характеризується наявністю сукупності вищерозглянутих ознак [13]. Таким чином, у цьому контексті на перший план висувається внутрішня визначеність (гомогенність) неправди, вербалізований концепт НЕПРАВДА постає у класифікаційному модусі. Окрім того, він представлений тут також і в ідентифікаційному модусі, що дозволяє встановити еквівалентність змісту мовного знака lie описовій частині словникової статті.

Класифікаційний модус концепту НЕПРАВДА перебуває у фокусі уваги мовців і в контекстах, де наявні однорідні члени речення, наприклад:

«All the lies, all the deceptions, all the guilt and tangled feelings of the past five weeks piled up between them» [19].

У цьому випадку неправда як сутність відокремлюється від обману (deceptions), провини (guilt) та складних почуттів (tangled feelings), тобто на перший план висувається визначеність неправди відносно суміжних сутностей, або її гетерономність.

Для пояснення особливостей смислотворення у ситуації неправди потрібен певний модельний елемент, здатний “схопити” момент переходу форми. Цей елемент наявний у самому дискурсі. Він є своєрідним “відбитком” метамовленнєвої розумової діяльності суб’єкта рефлексії, що зазвичай здійснюється на глибинному рівні, але може виходити на поверхню в особливо напружених ситуаціях [12]. Для того, щоб узяти його до уваги, у роботі вводиться поняття дискурсеми неправди (ДН), котра визначається як фрагмент дискурсу, що містить НВ (ядро ДН) і метамовленнєве нашарування, в якому висвітлюються ситуативні умови, що суб’єкт рефлексії вважає релевантними

для вірної інтерпретації НВ (експлікаторна частина ДН) [1]. Введення поняття ДН надає дослідникові можливість установити наявність приховуваного суб'єктом мовлення смислу НВ, спираючись не лише на власну інтуїцію, а й урахувавши погляд суб'єкта рефлексії, який є важливим чинником формування неправди у дискурсі.

Лексема *lie* є ключовим засобом номінації неправди в сучасній англійській мові, оскільки, на відміну від решти одиниць словника *mentiendi*, її основне значення є прямим, стилістично нейтральним і простежується в усіх її дериватах, до складу яких входять: прикметник *lying* (неправдивий), прислівник *lyingly* (неправдиво), іменник *liar* (лжець) та дієслово *belie* (обмовити).

Оксфордський словник [16] подає семантичну структуру дієслова *lie* детальніше за інші словники і тому у роботі використовуються переважно його дані, які доповнюються відомостями, які отримані з інших лексикографічних джерел. Аналізуються лише ті значення дієслова *lie*, що є актуальними для носіїв сучасної англійської мови, тобто не позначені у словнику як застарілі (Obs). “Пасивні”, “історичні” ознаки концепту НЕПРАВДА, що вже не є актуальними для носіїв сучасної англійської мови, були вилучені з розгляду. Останнє зареєстроване літературними джерелами вживання дієслова *lie* у значенні “викрити в неправді” датується 1464 роком. Це дає підстави вважати, що ця семема не входить до складу синхронічної семантичної структури дієслова *lie*, а відповідна концептуальна ознака не належить до актуального шару концепту НЕПРАВДА, об'єктивованого засобами англійської мови.

Семантична структура дієслова *lie* в основному значенні поєднує гносеологічну, телеологічну, репрезентаційну й аксіологічну ознаки. Спільною для усіх семем дієслова *lie* є гносеологічна ознака “хибність повідомлюваної інформації” [9].

Категорія предметності, що підводить ту або іншу ментальну структуру під певну рубрику досвіду, є центральною категорією людського досвіду та людського пізнання. Для подання неправди як об'єкта мислення в англійській мові існує спеціалізований номінативний засіб – іменник *lie*. Оксфордський словник датує перше зареєстроване у писемних джерелах уживання іменника *lie* 900-м роком. Значення “неосудлива хиба” актуалізується у словосполученнях *white/honest/true lie(s)* [16]. Розглянемо приклади вживання цих словосполучень:

«Hess' latest book, “The little Book of Campaign Etiquette,” lumps politicians' lies into four categories: honest lies, inadvertent lies, half-truths and damn lies. The first category includes lies told to protect lives or national security» [22].

Цей фрагмент розкриває зміст словосполучення *honest lies* (чесна неправда). У значенні іменника *lie* у цьому контексті на перший план висувається сема “бенефактивність”, наявність якої свідчить про спрямованість неправди на захист інтересів “іншого”, що експлікується у перифразі *lies told to protect lives or national security* (неправда, яку говорять для захисту життя або національної безпеки) [17].

У сучасній англійській мові існує й оцінно-нейтральне значення іменника *lie* “байка, небилиця, видумка” (*an anecdote, tale, “tall story*, у якому воно вживається переважно афро-американцями [7]. У словосполученні *lie and story* (неправда й небилиця) ознака негативної аксіологічної оцінки нейтралізується внаслідок конфлікту з оцінкою за віссю “цікаво”, а також через уведення ознаки “несерйозність”. Таким чином, основне значення іменника *lie* є (“хибне твердження, зроблене з метою ввести в оману; зловмисна хиба”) репрезентує типову ситуацію неправди.

Іменник *liar* (лжець) визначається в Оксфордському словнику як “той, хто говорить неправду або висловлює хибу, неправдива людина” (*one who lies or tells a falsehood; an untruthful person*) [16]. Подібно до іменника та дієслова *lie*, семантична структура іменника *liar* у цьому значенні містить такі ознаки: “хибність повідомлюваної інформації”, на яку вказує наявність у словниковій дефініції *liar* слова-ідентифікатора *falsehood* (хиба), та “нещирість”, котра експлікується словом *untruthful* (неправдивий).

Liar може виступати у складі стійких словосполучень, наприклад: *liar dice* – назва азартної гри, що має спільні риси зі звичайною грою у кості, коли людина, яка кидає кості, не показує їх та іноді оголошує невірну кількість набраних очок; *liar paradox* – поняття, відоме під назвою “парадоксу брехуна”, що застосовується в логіці на позначення ситуації, коли мовець стверджує, що він говорить неправду; *liar’s bench* – місце у соборі Св. Павла у XVI столітті [14].

Прикметник *lying* успадковує загальні риси епідигматики лексеми *lie*. Основне значення прикметника *lying* визначається у словнику таким чином: “про людину, її губи тощо: яка/ї каже/уть неправду (*of person, his lips, etc.: that tells lies*) [5]. З цієї дефініції випливає, що до семантичного складу цього слова входять ознаки “хибність повідомлюваної інформації” та “нещирість мовця”.

“Not another word. Never, never another lying word” [18].

У цьому прикладі властивість суб’єкта мовлення (неправдивість) переноситься на продукт його мовленнєвої діяльності (слово) внаслідок метонімічного переносу значення.

«You lying piece of degenerate garbage» [20].

Тут завдяки метафорі відбувається ототожнення суб'єкта мовлення зі сміттям (garbage), проте зберігається ознака, що характеризує особу (“неправдивість”).

Від прикметника lying утворений прислівник lyingly (неправдиво, удавано), який успадковує лише основне значення лексеми lie, ознаками якого є “хибність” та “нещирість”, наприклад:

«Certain mutual reassurances that are lovingly and lyingly exchanged to soothe wounded pride and rebuild broken egos» [21].

Прислівник lyingly у цьому контексті актуалізує обидві зазначені семи, проте домінантного статусу набуває остання з них. На це вказує застосування цього прислівника у якості однорідного члена речення із прислівником lovingly (з любов'ю), що свідчить про те, що у комунікативному фокусі висловлення перебувають почуття, тобто висвітлюється поведінковий, а не інформаційний аспект неправди.

Від дієслова lie утворено префіксоване дієслово belie яке звужує значення lie шляхом уведення семи “перехідність”. У сучасній англійській мові дієслово belie вживається переважно у значенні (to give a false impression of – справляти хибне враження про щось) [16], в якому на перший план виходить хибність інформації, що необов'язково повідомляється з метою ввести в оману або вербально, наприклад:

«Your fragile looks belie you» [19].

У цьому контексті дієслово belie, що сполучається з іменником looks (зовнішній вигляд), має значення “справити хибне враження”. Семи “нещирість” і “вербальність”, наявні у семантичній структурі дієслова lie, у цій семемі дієслова belie еліміновані.

Таким чином, зафіксована лексикографічними джерелами семантична варіативність змісту слів із коренем lie- вказує на те, що царина неправди, згідно з повсякденними уявленнями носіїв сучасної англійської мови, відбитими у системі значень цих слів, є широкою: вона охоплює значну частину сфери природної комунікації, у просторі якої для правди “залишається лише вузька вуличка”. Частиномовна належність слів із коренем lie- відбиває здатність суб'єкта рефлексії конструювати ситуацію неправди у різний спосіб. Дієслово lie подає її як розгорнуту сцену; іменник lie репрезентує цю сцену у вигляді об'єкта миттєвого сприйняття; іменник liar висвітлює суб'єкта мовленнєвої дії; прикметник lying акцентує його поведінкові ознаки; прислівник lyingly надає характеристику здійснюваній дії, а дієслово belie підкреслює суперечливість зовнішнього вигляду й істинної сутності речей. Епідигматична структура цих слів відбиває різні способи сприйняття суб'єктом

рефлексії змісту висловлення, яке містить хибне твердження (власне неправда, хибність, помилка, обман, свята неправда або фантазія) [2].

Розглянемо приклади дискурсної реалізації неправди, беручи до уваги сукупності ознак, які характеризують мовні засоби вираження неправди:

“Where are they?” (a) “What?” I said indistinctly. “The negatives.”

(b) “What negatives?” He hit me again. <...> “You know what negatives.

The films you took of my papers.” (c) “Oh, those.” “Those.” He hit me again, but less hard. (d) “In the office,” I mumbled. He tried a slap to save his knuckles. (e) “Office,” I said. <...> Bolt spoke for the first time, in his consciously beautiful voice. “Fred wouldn’t have missed them, especially as there was no reason for them to be concealed. He’s too thorough.” <...> “Where in the office?” said Kraye. (f) “Desk.” <...> “We must have them,” said Kraye intensely. <...> To Oxon he said, “Hold his arms again.” (g) “No,” I said, shrinking back. “Ah, that’s better. Well?” (h) “They were in the office.” My mouth felt stiff. “Where?” (i) “In Mr. Radnor's desk, I think.” He stared at me, eyes narrowed, anger half under control, weighing up whether I was telling the truth or not. He certainly couldn't go to the office and make sure. “Were,” said Bolt suddenly. “What?” asked Kraye, impatiently. “Were,” said Bolt. “He said were. The negatives were in the office.” <...> He hit my wrists with the poker. <...> (j) “Don’t,” I said. “Don’t.” It was a croak, a capitulation, a prayer. “Come on, then,” said Kraye, and jolted the poker again. I told them. I told them where to go. <...> (k) “The package ... you want ... has a name on it ... a make of film ... Jigoro ... Kano” <...> “Sid asked me to fetch something she is keeping for him. Do you think you could help me find it?” “ Sure,” I said. “ What is it?” <...> (l) “It's a packet of negatives. Sid said your sister had several things of his, but the packet I want has a name on it, a make of films. Jigoro Kano” Chico stopped, came over beside the bed, and sat on the edge of it, by my right toe. “How come you know about Jigoro Kano?” he said seriously. “He invented judo,” I said. “ I read it somewhere.” <...> “I was sure you would know,” I said grinning at him. <...> “Anyway what happened next?” Chico smiled faintly. “I tied him in a couple of knots. [18].

Наведений фрагмент містить два діалоги. Перший діалог відбувається у ситуації допиту, метою якого є дізнатися, де головний герой на ім'я Сід, від особи якого ведеться розповідь, сховав фотоплівку, що є доказом брудних махінацій злочинців. Учасниками другого діалогу є Сід та його друг, який розповідає йому, як розвивалися події після того, як злочинці відправилися на розшуки негативів.

Спочатку Сід удає, що взагалі не розуміє, про що його запитують (a), та цікавиться, про які негативи йде мова (b). Далі він під загрозою побоїв зізнається, що розуміє, про що його питають, але не повідомляє, де саме

схована фотоплівка (c). На цьому етапі допиту його поведінка визначається як ухиляння з метою приховати інформацію та виграти хоча б деякий час. Зазнавши побоїв, Сід називає місце (office – офіс), де нібито сховані негативи (d), його б'ють ще, але він уперто повторює те ж саме (e). Ця тактика може бути визначена як відмова. Засобом її реалізації є асертивно виражена неправда. Із розмови його переслідувачів між собою Сід розуміє, що офіс вже ретельно обшукали, але нічого там не знайшли. Зміст його висловлення (d) суперечить інформації, наявної у його переслідувачів, але їм бракує впевненості в тому, що їм кажуть неправду; вони уточнюють, де саме в офісі схована фотоплівка. У висловленні (f) неправда піддається подальшій розробці: Сід указує, що негативи сховані у письмовому столі. Далі він специфікує, у якому саме столі (i). Його відповіді вже не такі короткі, як на початку допиту: він дистанціюється від змісту повідомлюваної їм інформації шляхом застосування вислову I think (мені здається) та заміною теперішнього часу дієслова be (бути) на минулий (h), намагаючись показати злочинникам, що він більш не бажає відмовлятися. Він показує, що погрози його злякали, також і невербальним шляхом: він зіщулюється та з жахом промовляє “Ні!” (g). Це дає бажаний ефект: його супротивники, котрі очікували від нього саме такої реакції, готові повірити йому. Але тут один із злочинців звертає увагу на те, що дієслово be (бути) було застосовано у формі минулого часу, тобто Сід імплікує, що негативів в офісі більше немає. Це розлючує його переслідувачів, які завдають йому жорстоких побоїв. Сід благає їх припинити (j) й нарешті зізнається, що залишив негативи в зовсім іншому місці. Повіривши йому, переслідувачі потрапляють у пастку: слова, які нібито написані на упаковці з негативами (Jigogo Капо – засновник школи дзюдо, ім'я якого відоме тільки втаємниченим), служать для людини (Чіко), до якої один зі злочинців приходить у розшуках негативів під вигаданим приводом (l), сигналом до його затримання.

Цей приклад показує, що людина, яка не бажає співпрацювати із злочинцями, вдається до неправди, яка демонструє різноманітні форми: приховування, зухвала неправда, удавання, дистанціювання, передавання інформації, істинну сутність якої не усвідомлює безпосередній адресат висловлення. Окрім того, навіть у ситуації, де імовірність неправди є дуже високою, люди схильні вірити тому, що вони бажають чути і що узгоджується з наявною у них інформацією, а невербально повідомлювана інформація опиняється у кінцевому рахунку більш переконливою, ніж слова.

Як бачимо, дослідження мовних засобів вираження неправди в англійському діалогічному мовленні є досить актуальним, оскільки останнім часом зростає їх популярність як лексичних засобів у виразненні мови. Дослідивши дане питання, визначено засоби вираження неправди як об'єкт

лінгвістики. Суспільно-гуманітарні науки розглядають засоби неправди з позицій репрезентаційного, діяльнісного та когнітивно-дискурсивного підходу. Досліджено когнітивно-дискурсивний підхід до неправди у діалогічному мовленні. Підхід змінює предметну область дослідження лінгвальних аспектів неправди, залучаючи до розгляду питання про те, за яких умов остання формується у дискурсі. При такому підході неправда постає як новий тип об'єкта – когнітивно-комунікативне утворення, суть якого визначається смисловим ефектом, що виникає у процесі осмислення суб'єктом рефлексії власного досвіду інтерпретації змісту висловлення, котре містить хибну пропозицію і промовляється іншим суб'єктом з метою ввести свого співрозмовника в оману. З'ясовано особливості вираження неправди в англійських творах. Основним засобом вираження неправди є слово *lie*, в основі значення якої лежить сукупність знань людини про типові ситуації неправди.

Перспектива подальшого дослідження полягає у висвітленні специфіки формування неправди у різних типах дискурсу, вивчення суб'єкта неправди як мовної особистості та розгляд відносин між учасниками комунікативної ситуації неправди відповідно до їх дискурсивних ролей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белова А.Д. Нові тенденції у вивченні мов та комунікації / А.Д. Белова // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. – К.: Вид-во Київськ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 1999. – С. 98-103.
2. Белова А.Д. Поняття “стиль”, “жанр”, “дискурс”, “текст” у сучасній лінгвістиці / А.Д.Белова // Вісник Київського національного університету. Іноземна філологія. – 2002. – Вип. 32-33. – С. 11-14.
3. Вежбицкая А. Семантичні універсалії і опис мов / А. Вежбицкая. – М.: Мови слов'янської культури, 1999. – 780 с.: ил.
4. Вежбицкая А. Пряма і непряма комунікація / А. Вежбицкая, В.В.Дементьев. – Саратов: Колледж, 2003. – С. 136-159.
5. Воробйова О.П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи / О.П. Воробйова // Вісник Харківського національного університету. Серія Романо-германська філологія. – 2004. – №635. – С. 18-22.
6. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: колект. монографія / Л.Р. Безугла, Є.В. Бондаренко, П.М. Донець та ін.; під загальн. ред. І.С. Шевченко. – Харків: Константа, 2006. – 356 с.
7. Дубровский Д.І. Майже правда: її природа та соціальні функції / Д.І. Дубровский // Философские науки. – 1990. – №11. – С. 15-27.

8. Ейгер Г.В. Неправда і обман / Г.В. Ейгер, Е.І. Морозова // Вісник Харківського державного університету. Серія "Романо-германська філологія". – 1997. – №390. – С. 59-61.
9. Мартинюк А.П. Концепт у дискурсивній парадигмі / А.П. Мартинюк // Вісник Харківського національного університету. Серія "Романо-германська філологія". – 2006. – №725. – С. 9-12.
10. Мелітан К. Психологія неправди в діалогічному мовленні на основі англійської мови / К. Мелітан. – М.: Изд-во А.Сомов, 1903. – 47 с.
11. Морозова О.І. До питання лінгвістики неправди в англійській мові / О.І. Морозова // Вісник Харківського університету. Серія "Романо-германська філологія". – 2002. – №367. – С. 89-92.
12. Морозова О.І. Lie: значення концепта / О.І. Морозова // Вісник Харківського державного університету. Серія "Романо-германська філологія". – 1999. – №424. – С. 110-113.
13. Barnes J.A. A Pack of Lies / J.A. Barnes. – Cambridge: CUP, 1994. – 191 p. – Bibliogr.: p. 169-292.
14. Baskett G.D. Aspects of language pragmatics and the social perception of lying / G.D. Baskett, R.O. Freedle // Journal of Psycholinguistic Research. – 1974. – Vol. 3, №2. – P. 117-131.
15. Castelfranchi C. Lying as pretending to give information / C. Castelfranchi / Ed. by H.Parret. – Berlin, N.Y.: Walter de Gruyter, 1994. – P. 276-291.
16. Oxford English Dictionary [website]. – Access mode: <http://dictionary.oed.com/cgi>
17. Webster A. Webster's Seventh New Collegiate Dictionary / A. Webster. – L.: G. Bell and Sons; Springfield (MA): G. and C. Merriam, 2001. – 1223 p.
18. Galsworthy John. A Modern Comedy. The White Monkey / John Galsworthy. – М.: Progress, 1986. – 364 p.
19. Lawrence D.H. Lies My President Told Me / D.H. Lawrence. – Ldn.: Penguin Books, 1976. – 213 p.
20. Stevenson R. Accurate Lies / R. Stevenson. – Ldn.: Penguin Books, 2000. – 146 p.
21. Warnoch G. J. The Object of Morality / G. J. Warnoch. – N-Y.: Warner Books, 2002. – 702 p.
22. Waugh Evelyn. The Liar / Evelyn Waugh. – М.: Progress, 1980. – 445p.

The issue of the lie expressions of language means and the peculiarities of their translation becomes more important in modern linguistics. This is due to the rapid study of the language, the pragmatic aspects of the oral speech, the relationship between speaker and recipient, the language means of enhancing speech and

enhancing effect on the recipient. In this regard, the urgency of topic was caused by the the orientation of modern linguistic science on studying the lie expressions of language means in the English dialogical speech and the peculiarities of their translation into Ukrainian. The aim of article is to study the lie expressions of language means in the English dialogical speech and the peculiarities of their translation into Ukrainian. The research of article is based on the methods of analysis, comparison and reasoning. The article defines the means of lie expression as an object of linguistics; cognitive-discursive approach to detecting the lie in the dialogical speech is examined; the peculiarities of lie expressions in English works are found out. There is given own interpretation of lie as a cognitive-communicative entity. The practical significance lies in the possibility of their use in the courses of lexicology, theoretical English grammar, general and elective courses of cognitive semantics, linguistics and communicative linguistic analysis of discourse and at the conclusion of training manuals and textbooks.

Keywords: lie as a cognitive-communicative entity, discourse of lie, conceptual category of lie, discursive translation.

УДК 78.087.68-047.64(045)

Токар К.

студентка 4 курсу, напрям підготовки «Музичне мистецтво»,

Мукачівський державний університет

Дудаш А.М.

асистент кафедри СДМТД,

Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ ХОРУ

У статті розглянуто питання керування самодіяльними колективами, вимоги до керівника колективом, високу професійну підготовку.

Ключові слова: виконавська техніка хору, кантиленний спів, а capella, інтонування партії, відчуття темпу, співаки.

Оволодіння правильним співочим диханням – засіб для досягнення красивого, виразного, рівного і гнучкого звука. Поки таке дихання не вироблене, про роботу над іншими елементами хорової техніки не може бути й мови.

Другим важливим елементом хорового співу а capella є звукоутворення. Співочий звук відрізняється від розмовного передусім своєю протяжністю. У

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>